

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทางทฤษฎีว่าด้วยการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ

แนวคิดการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ อาศัยแนวความคิดพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับอุปสงค์แรงงาน ดังนี้

อุปสงค์แรงงาน

Alfred Marshall ค.ศ.1842 – 1924, Le on Walras ค.ศ. 1837 – 1927 , Phillip Wicksteed ค.ศ. 1844 – 1927 (อ้างถึงในชินินทร์ วะสินนท์ , 2524) มีแนวความคิดว่าแรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่มีลักษณะเหมือนกันหมด (Homogeneous Factor) ไม่ต้องการความรู้ความสามารถมากนักในการทำงาน เพียงแต่ใช้กำลังแรงงานอย่างเดียวกี่ พอ ดังนั้น ในการอธิบายถึงการจ้างงานของนายจ้าง ในช่วงนี้จึงเกิดแนวทฤษฎีผลผลิตหน่วยสุดท้ายของแรงงาน (Theory of Marginal Productivity of Labour) ภายใต้ข้อสมมติที่ว่านายจ้างต้องการกำไรสูงสุด ซึ่งถ้าหากแรงงานได้รับการศึกษาและฝึกอบรม (Formal education) หรือฝึกงาน (Trainee) เพิ่มมากขึ้น จะทำให้แรงงานมีคุณภาพมากขึ้น

นอกจากนี้ แนวคิดด้านอุปสงค์แรงงานยังต้องคำนึงถึงแนวโน้ม ความต้องการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมและโครงสร้างอาชีพ รวมทั้งปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์แรงงานในตลาดได้แก่

- นโยบายรัฐบาล ได้แก่ นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อมาตรการต่าง ๆ นโยบายการส่งเสริมการลงทุนซึ่งมีผลกระทบกับขนาดและประเภทของการลงทุน มาตรการด้านการเงินการคลังมีผลกระทบต่อขนาดการจ้างงาน
- การศึกษาและการฝึกอบรมของแรงงาน คุณภาพทางด้านความรู้และทักษะของแรงงาน ความทันสมัยของทักษะของแรงงาน เช่น ความสามารถทางภาษา เป็นต้น
- ความต้องการเพิ่ม ซึ่งประกอบด้วยความต้องการเพื่อใช้ในตำแหน่งใหม่กับความ ต้องการเพื่อทดแทนแรงงานที่ออกจากอาชีพ (Replacement)
- การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ (Regionalization) ซึ่งมีผลกระทบต่อ การเปิดเสรีการค้าและ ต่อ นโยบายการลงทุนและต่ออุปสงค์แรงงาน กล่าวคือ การรวมกลุ่มเศรษฐกิจจะมีผลต่อการส่งออก การนำเข้า และปริมาณการผลิตสินค้าเพื่อส่งออกซึ่งมีผลต่อการจ้างงาน

- การเปิดเสรีการค้าเคลื่อนย้ายแรงงานและธุรกิจวิชาชีพ ทำให้มีแรงงานและนักวิชาการจากนอกประเทศเข้ามาในตลาดแรงงานของไทยทำให้ตลาดแรงงานมีการแข่งขันมากขึ้น
- ความแตกต่างเปรียบเทียบในแง่ค่าจ้างหรือฝีมือแรงงานของประเทศอื่นกับประเทศไทย

การศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการเปิดเสรีแรงงานต่อผู้ประกอบการเมื่อมีการเปิดการค้าเคลื่อนย้ายเสรีในไทยนั้นยังไม่มียกนัก อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาโดย ตีรณ พงศ์มพัฒน์ และคณะ (2544) จากงานวิจัย เรื่อง “ผลกระทบการเปิดการค้าเสรีต่อแรงงานไทย ” ว่า การเปิดการค้าเสรีส่งผลกระทบต่อมาตรฐานแรงงานหรือคุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงานในกระบวนการว่าจ้างแรงงาน โดยผลของการค้าเสรีทำให้ความปลอดภัยในการทำงานเพิ่มสูงขึ้นในอุตสาหกรรมประเภทสิ่งทอ เคมีภัณฑ์ ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ ในขณะที่อุตสาหกรรมประเภทผลิตภัณฑ์ยาง อัญมณี ยานยนต์ และชิ้นส่วน อาหาร รองเท้าและเครื่องหนัง และปิโตรเลียมมีความปลอดภัยในการทำงานลดลง ขณะที่ด้านแรงงานสัมพันธ์ ผลกระทบจากการค้าเสรีส่งผลให้ลูกจ้างและนายจ้างมีความขัดแย้งน้อยลงในแทบทุกอุตสาหกรรม ไม่ว่าธุรกิจนั้นจะมีสภาพแรงงานหรือไม่ ทั้งนี้โดยภาพรวมแล้วผลกระทบจากการค้าเสรีมิได้ก่อความเสียหายต่อผลประโยชน์ของผู้ใช้แรงงานในอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการมีงานทำ อัตราค่าจ้าง และมาตรฐานแรงงานหลายประเภท อย่างไรก็ตามผลกระทบจากการค้าเสรีมีความโน้มเอียงว่าจะนำมาซึ่งปัญหาความไม่มั่นคงในอาชีพของแรงงานไร้ฝีมือและนำมาซึ่งช่องว่างทางรายได้และสวัสดิการระหว่างผู้ใช้แรงงานที่มีระดับฝีมือแตกต่างกันและระหว่างแรงงานที่อยู่ในอุตสาหกรรมต่างประเภทกัน

ข้อตกลงเกี่ยวกับการเปิดเสรีแรงงานภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ในบทนี้ ประกอบด้วยเนื้อหาที่สำคัญ 3 ส่วน คือ 2.1) ความเป็นมาของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2.2) การเปิดเสรีแรงงาน และ 2.3) กฎระเบียบมาตรฐานแรงงานไทยและการทำงานของต่างด้าว โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความเป็นมาของ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) เป็นการพัฒนาจากการเป็น สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of South East Asian Nations : ASEAN) ก่อตั้งขึ้นตามปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) เมื่อ 8 สิงหาคม 2510 โดยมีประเทศผู้ก่อตั้งแรกเริ่ม 5 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ต่อมาในปี 2527 บรูไน ก็ได้เข้าเป็นสมาชิก ตามด้วย 2538 เวียดนาม ก็เข้าร่วมเป็นสมาชิก ต่อมา 2540 ลาว และพม่า เข้าร่วม และปี 2542 กัมพูชา ก็ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกลำดับที่ 10 ทำให้ปัจจุบันอาเซียนเป็นกลุ่มเศรษฐกิจภูมิภาคขนาดใหญ่ ปัจจุบันประเทศสมาชิกอาเซียน รวม 10 ประเทศได้แก่ ไทย พม่า มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม ลาว กัมพูชา และบรูไน มีประชากร รวมกัน เกือบ 500 ล้านคน

การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC) ภายในปี 2558 เพื่อให้อาเซียนมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมือ อย่างเสรี และเงินทุนที่เสรีขึ้นต่อมาในปี 2550 อาเซียนได้จัดทำพิมพ์เขียวเพื่อจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) เป็นแผนบูรณาการงานด้านเศรษฐกิจให้เห็นภาพรวมในการมุ่งไปสู่ AEC ซึ่งประกอบด้วยแผนงานเศรษฐกิจในด้าน ต่าง ๆ พร้อมกรอบระยะเวลาที่ชัดเจนในการดำเนินมาตรการต่าง ๆ จนบรรลุเป้าหมายในปี 2558 รวมทั้งการให้ความยืดหยุ่นตามที่ประเทศสมาชิกได้ตกลงกันล่วงหน้าเพื่อสร้างพันธสัญญาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน

อาเซียนได้กำหนดยุทธศาสตร์การก้าวไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ที่สำคัญดังนี้

1. การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน
2. การเป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง
3. การเป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน และ
4. การเป็นภูมิภาคที่มีการบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก

โดยมีรายละเอียดแยกตามหัวข้อดังนี้

2.1.1 การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน

การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะทำให้อาเซียนมีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น โดยอาเซียนได้กำหนดกลไกและมาตรการใหม่ ๆ ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินมาตรการด้านเศรษฐกิจที่มีอยู่แล้ว เร่งรัดการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในสาขาที่มีความสำคัญลำดับแรก อำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายบุคคล แรงงานฝีมือ และผู้เชี่ยวชาญ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกสถาบันในอาเซียน การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันของอาเซียน มี 5 องค์ประกอบหลัก คือ

- (1) การเคลื่อนย้ายสินค้าเสรี
- (2) การเคลื่อนย้ายบริการเสรี

- (3) การเคลื่อนย้ายการลงทุนเสรี
- (4) การเคลื่อนย้ายเงินทุนเสรีขึ้น
- (5) การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรี

ทั้งนี้ อาเซียนได้กำหนด 12 สาขาอุตสาหกรรมสำคัญลำดับแรกอยู่ภายใต้ตลาดและฐานการผลิตเดียวกันของอาเซียน ได้แก่ เกษตร ประมง ผลิตภัณฑ์ยาง ผลิตภัณฑ์ไม้ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ การขนส่งทางอากาศ สุขภาพ e-ASEAN ท่องเที่ยว และโลจิสติกส์ รวมทั้งความร่วมมือในสาขาอาหาร เกษตรและป่าไม้

การเป็นตลาดสินค้าและบริการเดียวจะช่วยสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายการผลิตในภูมิภาคและเสริมสร้างศักยภาพของอาเซียนในการเป็นศูนย์กลางการผลิตของโลก และเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานโลก โดยประเทศสมาชิกได้ร่วมกันดำเนินมาตรการต่าง ๆ ที่จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถแข่งขันของอาเซียน ได้แก่ ยกเลิกภาษีศุลกากรให้หมดไป ทายออกเลิกอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภายใน ปรับประสานพิธีการด้านศุลกากรให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและง่ายขึ้น ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนธุรกรรม เคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรี นักลงทุนอาเซียนสามารถลงทุนได้อย่างเสรีในสาขาอุตสาหกรรมและบริการที่ประเทศสมาชิกอาเซียนเปิดให้ เป็นต้น

2.1.2 การเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขัน

เป้าหมายสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน คือ การสร้างภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง มีความเจริญรุ่งเรือง และมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขันมี 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) นโยบายการแข่งขัน (2) การคุ้มครองผู้บริโภค (3) สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (IPR) (4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (5) มาตรการด้านภาษี (6) พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

ประเทศสมาชิกอาเซียนมีข้อผูกพันที่จะนำกฎหมายและนโยบายการแข่งขันมาบังคับใช้ภายในประเทศ เพื่อทำให้เกิดการแข่งขันที่เท่าเทียมกันและสร้างวัฒนธรรมการแข่งขันของภาคธุรกิจที่เป็นธรรม นำไปสู่การเสริมสร้างการขยายตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาคในระยะยาว

2.1.3 การเป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน

การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน มี 2 องค์ประกอบ คือ (1) การพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) (2) ความริเริ่มในการรวมกลุ่มของอาเซียน (Initiatives for ASEAN Integration: IAI) ความริเริ่มดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดช่องว่างการพัฒนา ทั้งในระดับ SME และเสริมสร้างการรวมกลุ่มของกัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม ให้สามารถดำเนินการตามพันธกรณีและเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน รวมทั้งเพื่อให้อาเซียนทุกประเทศได้รับประโยชน์จากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

2.1.4 การเป็นภูมิภาคที่มีการบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก

อาเซียนอยู่ในท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีการเชื่อมต่อระหว่างกันและมีเครือข่ายกับโลกสูง โดยมีตลาดที่พึ่งพากันและอุตสาหกรรมระดับโลก ดังนั้น เพื่อให้ภาคธุรกิจของอาเซียนสามารถแข่งขันได้ในตลาดระหว่างประเทศ ทำให้อาเซียนมีพลวัตเพิ่มขึ้นและเป็นผู้ผลิตของโลก รวมทั้งทำให้ตลาดภายในยังคงรักษาความน่าดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ออาเซียนจึงต้องมองออกไปนอกภูมิภาคอาเซียนบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก โดยดำเนิน 2 มาตรการคือ (1) การจัดทำเขตการค้าเสรี (FTA) และความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจอย่างใกล้ชิด (CEP) กับประเทศนอกอาเซียน (2) การมีส่วนร่วมในเครือข่ายห่วงโซ่อุปทานโลก

สิ่งที่เกิดขึ้นใน AEC

ประเด็น	เป้าหมาย	สถานะปัจจุบัน
การเคลื่อนย้ายสินค้าอย่างเสรี	<ul style="list-style-type: none"> ● การยกเลิกอุปสรรคทางการค้า ทั้งด้านภาษีและที่มิใช่ภาษี รวมทั้งการปรับประสานกฎระเบียบและมาตรการทางการค้าต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า เช่น ด้านมาตรฐานและการรับรอง กฎระเบียบด้านเทคนิค พิธีการศุลกากร สุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phyto-sanitary: SPS) เป็นต้น ● ตาม AEC Blueprint สมาชิกอาเซียน 6 ประเทศ (บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย และสิงคโปร์) จะต้องยกเลิกภาษีนำเข้าระหว่างกันให้หมดไปภายใน 1 มกราคม 2553 ในขณะที่ สมาชิกอาเซียนใหม่ (กัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม) ได้รับความยืดหยุ่นให้ เป็นภายใน 1 มกราคม 2558 ● สำหรับอุปสรรคทางการค้าที่มิใช่ภาษี (Non-tariff Barriers: NTBs) กำหนดให้มีการยกเลิกเป็นระยะๆ โดยสมาชิกอาเซียน 5 ประเทศ (บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ และ ไทย) จะต้องยกเลิก NTBs ให้หมดไป ภายใน 1 มกราคม 2553 ฟิลิปปินส์ ภายใน 1 มกราคม 2555 และ CLMV ภายใน 1 มกราคม 2558 ● มาตรการด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้าอื่นๆ ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> a. การรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าด้วยตนเอง (Self-certification) เป็นการอนุญาตให้ผู้ส่งออก/ผู้ ทาการค้าที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานภาครัฐที่มีอำนาจ สามารถรับรองถิ่นกำเนิด สินค้าด้วยตนเอง ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด b. ระบบศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียวของอาเซียน (ASEAN Single Window) เป็นการ พัฒนาระบบการเชื่อมโยงข้อมูลของประเทศสมาชิกอาเซียนแบบบูรณาการ เพื่อให้บริการ ทางอิเล็กทรอนิกส์แบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว ลดขั้นตอนการทำงานระหว่างหน่วยงานที่ 	<p>a. ตั้งแต่ 1 มกราคม 2553 สมาชิกอาเซียน 6 ได้ยกเลิกภาษีนำเข้า และ NTBs ทุกรายการแล้ว (ยกเว้นฟิลิปปินส์ ซึ่งจะยกเลิก NTBs ภายใน 1 มกราคม 2555) ส่วน CLMV ได้ลดภาษีอยู่ที่ระดับ 0-5% แล้ว</p> <p>b. มีการทบทวนและปรับปรุงกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าของอาเซียนให้ง่ายขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวก การเคลื่อนย้ายสินค้าและสนับสนุนให้ภาคเอกชนใช้สิทธิประโยชน์จากเขตการค้าเสรีอาเซียนเพิ่มขึ้น</p> <p>c. ตั้งแต่ 1 พฤศจิกายน 2553 สมาชิกอาเซียน 3 ประเทศ ได้แก่ บรูไน มาเลเซีย และสิงคโปร์ ได้เริ่มดำเนินโครงการนาร่อง Self-certification แล้วสำหรับไทย หลังจากได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อเดือนพฤษภาคม 2554 คาดว่าจะเข้าร่วมได้ในวันที่ 1 ตุลาคม 2554</p> <p>d. สมาชิกอาเซียน 6 ประเทศ ได้พัฒนา National Single Window (NSW) ของแต่ละประเทศใน ระดับที่ต่างกัน สำหรับ CLMV อยู่ระหว่างการวางแผนพัฒนา NSW ในประเทศ นอกจากนี้ เมื่อ</p>

ประเด็น	เป้าหมาย	สถานะปัจจุบัน
	<p>เกี่ยวข้องกับ โดยเอกสารต่างๆ เช่น ใบอนุญาตนำเข้า-ส่งออก และใบรับรองต่างๆ ที่ออกโดยหน่วยงานหนึ่งสามารถจัดส่งทางอิเล็กทรอนิกส์โดยอัตโนมัติไปให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจอย่างครบวงจร</p> <p>c. การจัดตั้งฐานข้อมูลทางการค้า (ASEAN Trade Repository: ATR) ภายในปี 2558 ซึ่งจะ เป็นประตูเข้าถึงข้อมูลกฎระเบียบต่างๆ ของอาเซียน ทั้งระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ตัวอย่างข้อมูลที่จะบรรจุไว้ใน ATR เช่น การจาแนกพิกัดอัตราภาษีศุลกากร (tariff nomenclature) สิทธิประโยชน์ทางภาษีศุลกากรภายใต้ความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน (ATIGA) กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า (RoO) มาตรการการค้าที่มีใช้ภายในภูมิภาค และกฎระเบียบทางการค้าและศุลกากร ข้อกำหนดด้านเอกสาร และรายชื่อผู้ทำการค้าที่ได้รับอนุญาตของประเทศสมาชิกอาเซียน เป็นต้น</p>	<p>วันที่ 14 มิถุนายน 2554 สมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ได้ลงนามบันทึกความเข้าใจร่วมเพื่อดำเนินโครงการนำร่อง ASW เพื่อทดลองการเชื่อมโยง NSW และออกแบบ ASW technical prototype สำหรับระบบที่จะใช้จริงในปี 2558</p>
<p>การเคลื่อนย้ายบริการเสรี</p>	<p>การลดอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดในด้านต่างๆ และเพิ่มสัดส่วนการถือหุ้นให้กับบุคคล/นิติบุคคล สัญชาติอาเซียน สำหรับทุกสาขาบริการ และทุกรูปแบบ (mode) ของการให้บริการ โดยกำหนดให้สมาชิกอาเซียนทยอยเปิดตลาดบริการ ให้แก่กันเป็นระยะๆ และเปิดตลาดในระดับที่สูงขึ้น จากการเจรจาจัดทำข้อผูกพันการเปิดตลาดเป็นรอบๆ โดยมีเป้าหมายให้เพิ่มสัดส่วนการถือหุ้นในสาขาบริการสำคัญ (Priority Integration Sectors: PIS) ได้แก่ ICT สุขภาพ ท่องเที่ยว การบิน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ภายในปี 2553 (ค.ศ. 2010) สาขาโลจิสติกส์ ภายในปี 2556 (ค.ศ. 2013) และสาขาอื่นๆ ภายในปี 2558 (ค.ศ. 2015)</p>	<p>อาเซียนได้สรุปผลการเจรจาการค้าบริการไปแล้ว 5 รอบ และจัดทำข้อผูกพันการเปิดตลาดการค้าบริการภายใต้ AFAS ไปแล้ว 7 ชุด ลงนามโดยรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน</p> <p>b. ข้อผูกพันการเปิดตลาดการค้าบริการชุดที่ 7 ภายใต้ AFAS เป็นพันธกรณีที่มีความก้าวหน้ามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ใน AEC Blueprint คือ</p> <p>☐ ยกเลิกข้อจำกัดการให้บริการข้ามพรมแดน (Mode 1 และ 2)</p> <p>☐ ข้อผูกพันการเพิ่มสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติ</p>

ประเด็น	เป้าหมาย	สถานะปัจจุบัน
		(Mode 3) ☐ ยกเลิกข้อจำกัดอื่นแบบก้าวหน้า
การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมืออย่างเสรี	เป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือด้านบริการของอาเซียน โดยผ่านการจัดทำข้อตกลงการยอมรับร่วม (Mutual Recognition Arrangements: MRA) ในสาขาบริการวิชาชีพ ซึ่งเป็นความตกลงระหว่างประเทศภาคี 2 ประเทศหรือมากกว่า เพื่อให้มีการยอมรับร่วมในการรับรองคุณสมบัติวิชาชีพของแต่ละฝ่าย โดยสอดคล้องกับกฎระเบียบและเงื่อนไขต่างๆ ภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายผู้ให้บริการสาขาวิชาชีพในภูมิภาค	อาเซียน ได้สรุปผลการจัดทำ MRA และลงนาม โดยรัฐมนตรีอาเซียนแล้ว 8 สาขา ได้แก่ วิศวกรรม พยาบาล สถาปัตยกรรม การสำรวจ บัญชี แพทย์ ทันตแพทย์ และการท่องเที่ยว ขณะนี้ อาเซียนจะให้ความสำคัญกับการดำเนินการตาม MRA ที่เสร็จแล้วก่อน เพื่อให้ผู้ประกอบการวิชาชีพในภูมิภาคได้รับประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมจากข้อตกลงดังกล่าว ในอนาคต อาเซียนอาจพิจารณาเริ่มการเจรจา MRA ในสาขาวิชาชีพอื่น
การเคลื่อนย้ายการลงทุนอย่างเสรี	ทำให้อาเซียนสามารถเป็นฐานการลงทุน โดยปรับปรุงนโยบายการลงทุนให้เสรีและเปิดกว้างมากขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน และเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมในโลกที่มีการแข่งขันเพิ่มขึ้น อาเซียนได้ทบทวนความตกลงด้านการลงทุนของอาเซียน 2 ฉบับ ได้แก่ ความตกลงว่าด้วยเขตการลงทุนอาเซียน ปี ค.ศ. 1998 (Framework Agreement on ASEAN Investment Area: AIA Agreement) และความตกลงอาเซียนว่าด้วยการส่งเสริมและการคุ้มครองการลงทุน ปี ค.ศ. 1987 (ASEAN Investment Guarantee Agreement: ASEAN IGA) รวมทั้งพิธีสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และได้ผนวกรวมเป็นความตกลงด้านการลงทุนอย่างเต็มรูปแบบของอาเซียน (ASEAN Comprehensive	อาเซียนอยู่ระหว่างดำเนินการเพื่อให้ ACIA มีผลใช้บังคับ

ประเด็น	เป้าหมาย	สถานะปัจจุบัน
	<p>Investment Agreement) ลงนามโดยรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2552</p> <p>☐ AIA ประกอบด้วย ข้อบทด้านการลงทุน 4 ด้าน คือ การเปิดเสรี การคุ้มครอง การอำนวยความสะดวก และการส่งเสริม ครอบคลุมสาขาการผลิต การเกษตร ประมง ป่าไม้ เหมืองแร่ และบริการ</p> <p>เกี่ยวข้องกับ 5 สาขาดังกล่าว โดยกำหนดให้มีการเปิดเสรีการลงทุนแบบก้าวหน้าและยังสามารถให้มีการเปิดเสรีการลงทุนในสาขาอื่นได้ในอนาคต</p>	
<p>การเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีขึ้น</p>	<p>การรวมตัวของตลาดเงินและตลาดทุน ภายในปี 2558 เพื่ออำนวยความสะดวกการค้าการลงทุนและการเคลื่อนย้ายเงินทุนในภูมิภาคเพิ่มขึ้น ตามที่ระบุไว้ในแผนงานการรวมกลุ่มทางการเงินและการคลังของอาเซียน (Roadmap for Monetary and Financial Integration of ASEAN: RIA-Fin) ใน 5 ด้านหลัก คือ</p> <p>I. การเปิดเสรีบริการด้านการเงิน (Financial Service Liberalization) แบบก้าวหน้า ภายในปี 2558 ยกเว้นสาขาย่อยบางสาขาและธุรกรรมบางรายการ โดยมีความยืดหยุ่นที่ตกลงกันไว้ล่วงหน้า</p> <p>ปัจจุบัน อาเซียนได้สรุปผลการเจรจาจัดทำข้อผูกพันการเปิดตลาดบริการทางการเงินไปแล้ว 5 รอบ</p> <p>II. การเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายบัญชีทุน (Capital Account Liberalisation) โดยการยกเลิกมาตรการการควบคุมเงินทุนเคลื่อนย้าย (capital controls) และข้อจำกัดต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีขึ้น ครอบคลุมการยกเลิกข้อจำกัดในการเคลื่อนย้ายเงินบัญชีเดินสะพัดและเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ รวมถึงเงินลงทุนในหลักทรัพย์ (portfolio flows)</p> <p>III. การพัฒนาตลาดทุน (Capital Market Development) โดยการเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในระยะยาวสำหรับการพัฒนาตลาดทุนของอาเซียน เพื่อให้เกิดความร่วมมือของตลาดทุนระหว่างประเทศในอาเซียน โดยอาเซียนได้จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อไปสู่การพัฒนาตลาดทุนของอาเซียนอย่างบูรณาการ (“Implementation Plan for an Integrated Capital Market”) เพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงตลาด ความเชื่อมโยงกัน และการมีสภาพคล่อง</p>	

ประเด็น	เป้าหมาย	สถานะปัจจุบัน
	<p>IV. ความมีเสถียรภาพและการรวมตัวทางการเงินในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มาตรการสำคัญ ได้แก่ ความคืบหน้าเริ่มเชิงใหม่พหุภาคี (Chiang Mai Initiative Multilateralisation: CMIM) ซึ่งเป็นความตกลงการแลกเปลี่ยนเงินตราแบบพหุภาคีในอาเซียน +3 (จีน ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี) เพื่อให้ความช่วยเหลือประเทศสมาชิกที่ประสบปัญหาสภาพคล่องระยะสั้น มีวงเงิน 1.2 ล้านเหรียญสหรัฐฯ เริ่มดำเนินการตั้งแต่ 24 มีนาคม 2553 ความริเริ่มอื่น ได้แก่ การพัฒนาตลาดตราสารหนี้เอเชีย (Asian Bond Market Initiative: AMBI) เมื่อปี 2548 เพื่อพัฒนาตลาดตราสารหนี้สกุลเงินตราท้องถิ่นที่ลึกซึ้งในอาเซียน+3 และเมื่อเดือนพฤษภาคม 2553 อาเซียนได้จัดตั้งองค์กรค้ำประกันสินเชื่อและการลงทุน (Credit Guarantee and Investment Facility: CGIF) เพื่อสนับสนุนการออกพันธบัตรตราสารหนี้ของภาคเอกชนในอาเซียน+3</p> <p>V. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบระงับภัยทางเศรษฐกิจของภูมิภาคและการเฝ้าติดตามอาเซียนได้เริ่มกระบวนการระงับภัยทางเศรษฐกิจตั้งแต่ปี 2542 รวมทั้งสนับสนุนการหารือเชิงนโยบายระดับภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบัน อาเซียนได้จัดตั้งหน่วยระงับภัยทางเศรษฐกิจและการเงินของอาเซียน (Macroeconomic and Finance Surveillance Office: MFSO) ณ สำนักงานเลขาธิการอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการติดตามและเฝ้าระวังภัยในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค</p>	
ความร่วมมือรายสาขาอื่นๆ	<p>ครอบคลุมถึงความร่วมมือด้านเกษตร อาหาร และป่าไม้ สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (การคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศ พลังงาน) ความร่วมมือด้านเหมืองแร่ พาณิชยอิเล็กทรอนิกส์ ความร่วมมือด้านการเงิน ความร่วมมือด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และการพัฒนาเพื่อการรวมกลุ่มของอาเซียน (IAI) เป็นการดำเนินงานตามแผนงาน/ข้อตกลงที่ได้มีการเห็นชอบร่วมกัน โดยมีรัฐมนตรีรายสาขาที่เกี่ยวข้องเป็นผู้รับผิดชอบ</p>	
การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก	<p>การเป็นศูนย์กลางของอาเซียน (ASEAN Centrality) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภูมิภาค และการ</p>	ขณะนี้ อาเซียนอยู่ระหว่างการจัดทำ Template for

ประเด็น	เป้าหมาย	สถานะปัจจุบัน
	<p>มีส่วนร่วมในห่วงโซ่อุปทานโลก ผ่านการจัดการความตกลงเขตการค้าเสรี/ความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดกับประเทศ/กลุ่มประเทศที่มีศักยภาพ ซึ่งที่ผ่านมา ได้จัดทำไปแล้วกับ 6 ประเทศ ใน 5 กรอบ ได้แก่ อาเซียน-จีน อาเซียน-ญี่ปุ่น อาเซียน-เกาหลี อาเซียน-อินเดีย และอาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์</p> <p>นอกจากนี้ อาเซียนได้พิจารณาการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ในกรอบอาเซียนบวกสาม (East Asia Free Trade Area: EAFTA) หรือ อาเซียนบวกหก (Comprehensive Economic Partnership in East Asia: CEPEA) ซึ่งได้มีการทาการศึกษาความเป็นไปได้ของแต่ละกรอบแล้วในระดับหนึ่ง</p>	<p>ASEAN Plus-Plus FTA ซึ่งจะใช้เป็นพื้นฐานสำหรับใช้การจัดการความตกลง FTA อาเซียน++ กับประเทศคู่เจรจาเป็นกลุ่มประเทศ โดยจะต้องคำนึงถึงการคงความเป็น ASEAN Centrality ไว้</p>

ที่มา :

2.2 การเปิดเสรีแรงงาน

2.2.1 การเคลื่อนย้ายแรงงานเสรี

การเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีจะมีผลเป็นทางการใน ปี 2558 โดยอาเซียนมีกลไกข้อตกลงยอมรับร่วมคุณสมบัติศัษนักรวิชาชิพ หรือ MRA (ASEAN Mutual Recognition Arrangement) เป็นคุณสมบัติขั้นต้นของแรงงานฝีมือในสาขาต่าง ๆ ที่ประเทศสมาชิกอาเซียนยอมรับร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้ศัษนักรวิชาชิพอาเซียนสามารถเข้าไปทำงานในประเทศสมาชิกได้สะดวกมากขึ้น โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนการตรวจสอบคุณสมบัติพื้นฐาน แต่ยังคงต้องดำเนินการขั้นตอนการเข้าเมืองอย่างถูกต้องตามข้อกำหนดของประเทศนั้นๆ

เกี่ยวกับการเปิดเสรีด้านแรงงานตามแผนงานประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) มี 2 เป้าหมาย คือ

2.2.1.1 การเปิดเสรีการค้าบริการ เกี่ยวข้องในมาตรการการดำเนินการตามข้อตกลงยอมรับร่วมคุณสมบัติศัษนักรวิชาชิพ ให้สอดคล้องตามข้อกำหนดในแต่ละข้อตกลง (Mutual Recognition Agreement)

2.2.1.2 การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมืออย่างเสรี เกี่ยวข้องในมาตรการในเรื่องการอำนวยความสะดวกในการตรวจลงตราและใบอนุญาตทำงานสำหรับผู้ประกอบวิชาชิพและแรงงานฝีมืออาเซียนที่เกี่ยวข้องกับการค้าข้ามพรมแดน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน

การเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีตามกรอบ AEC ซึ่งจะเริ่มในปี พ.ศ.2558 เป็นการเคลื่อนย้ายเฉพาะแรงงานฝีมือและต้องมีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในข้อตกลงยอมรับร่วมกัน (MRAs) ของอาเซียน ซึ่งในประเทศไทยได้ลงนามข้อตกลงยอมรับร่วมคุณสมบัติศัษนักรวิชาชิพแล้ว 7 สาขา คือ แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล นักบัญชี วิศวกร สถาปนิก ช่างสำรวจ หมายความว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 แรงงานระดับวิชาชิพใน 7 สาขาดังกล่าว จะสามารถเดินทางไปประกอบอาชีพใน 9 ประเทศอาเซียนได้โดยเสรี แรงงานฝีมือในอาเซียนย้ายจากประเทศที่มีค่าตอบแทนต่ำ (ประเทศในแถบอินโดจีน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย รวมถึงไทย) ไปยังประเทศที่มีค่าแรงสูงกว่าและมีกา รใช้ภาษาอังกฤษอย่างแพร่หลาย อาทิ สิงคโปร์ และ มาเลเซีย

อย่างไรก็ดี การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือโดยเสรีมีทั้งข้อจำกัดทางเทคนิค (technical constraints) และข้อจำกัดทางธรรมชาติ (natural constraints) สำหรับข้อจำกัดทางเทคนิค คือ แม้จะมีคุณสมบัติตามข้อตกลงยอมรับร่วมสำหรับคุณสมบัติศัษนักรวิชาชิพ (Mutual Recognition Arrangements หรือ MRAs) แล้วก็ตามบุคคลใน 7 วิชาชิพที่ต้องการเดินทางไปทำงานในประเทศอาเซียนยังต้องสอบใบประกอบวิชาชิพด้วยภาษาของประเทศที่ตนจะไปประกอบอาชีพที่ มี

รายละเอียดที่แตกต่างกัน อาทิ การเข้ามาประกอบอาชีพแพทย์ พยาบาล ทันตแพทย์ ในประเทศไทย จะต้องผ่านการพิจารณาอนุมัติใบอนุญาตการทำงานของแพทยสภา หรือต้องพูดภาษาไทยได้ในระดับหนึ่งเพื่อสะดวกในการสื่อสารกับคนไข้ หรือนักบัญชีต้องผ่านการรับรองของสภาวิชาชีพ บัญชีที่เป็นหน่วยงานในการพิจารณาอนุมัติให้นักบัญชีขึ้นทะเบียนเป็น ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตให้มีสิทธิทำหน้าที่ตรวจสอบบัญชีของหน่วยงานองค์กร สถานประกอบการต่างๆ เป็นต้น ส่วนข้อจำกัดทางธรรมชาติ ได้แก่ ความสามารถสื่อสารด้วยภาษาในประเทศที่เดินทางไปทำงาน แม้จะสอบใบประกอบวิชาชีพได้ ความชำนาญในการสื่อสารด้วยภาษาของประเทศที่เดินทางไปทำงาน เป็นก็เป็นอุปสรรคสำคัญในการเข้าไปประกอบอาชีพในประเทศอาเซียนอื่น

สำหรับแรงงานประเภทอื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือ 7 สาขาอาชีพข้างต้น แม้ยังไม่ได้ถูกกำหนดให้เคลื่อนย้ายได้อย่างเสรี ตามกรอบ AEC แต่ก็ได้รับผลกระทบจาก AEC ด้วยเช่นกัน โดยแรงงานระดับกลางและระดับล่างจะได้รับผลกระทบดังนี้

- กลุ่มแรงงานระดับกลาง (หมายถึงแรงงานมีฝีมือและกึ่งฝีมือ) เช่น แรงงานในระดับหัวหน้างาน และ ผู้จัดการระดับต่ำ / ปานกลาง / สูง แม้จะไม่ใช้แรงงานวิชาชีพที่เคลื่อนย้ายเสรี แต่คนกลุ่มนี้จะมีโอกาสถูกส่งไปทำงานในชาติอาเซียนเป็นการชั่วคราวได้ หากสถานประกอบการเปิดสาขาหรือขยายฐานการลงทุนไปยังประเทศอื่น ขณะเดียวกันแม้จะทำงานในประเทศไทย แรงงานในกลุ่มนี้ก็มีโอกาสที่จะได้ร่วมงานกับบริษัทต่างชาติที่มาลงทุนในไทยมากขึ้น แรงงานกลุ่มนี้จะต้องพัฒนาทักษะทางด้านด้านภาษาทั้งภาษาอังกฤษและภาษาของกลุ่มประเทศอาเซียน อีกทั้งยังจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการทำงานให้หลากหลาย เพราะอาจได้รับมอบหมายให้ทำงานที่เปลี่ยนความรับผิดชอบเวลาไปทำงานที่ประเทศอื่น นอกจากนั้นยังต้องสามารถทำงานร่วมกับคนต่างชาติในที่ทำงานเดียวกัน ซึ่งอาจมีผลต่อการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมองค์กรเดียวกัน
- กลุ่มแรงงานระดับล่าง (แรงงานไร้ทักษะ ระดับค่าจ้างต่ำ) แรงงานที่เคลื่อนย้ายออกไปมีแนวโน้มจะอยู่ในที่ที่หนึ่งที่มีรายได้สูงกว่า แรงงานไทยมีโอกาสไหลออกไปทำงานในพื้นที่ที่มีค่าจ้างที่สูงกว่า ขณะเดียวกันก็จะมีแรงงานในระดับล่างที่ไหลเข้ามาทำงานในไทยเพิ่มมากขึ้นด้วย เข้ามาแย่งงานแรงงานไทย ทำให้หางานยากขึ้นและทำให้ค่าจ้างและรายได้ของแรงงานไทยต่ำลง

เนื่องจากการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรีตามกรอบอาเซียนนอกจากจะเกิดการเคลื่อนย้ายของแรงงานเพื่อหางานทำแล้วยังมีการเคลื่อนย้ายตามการลงทุน เพราะการเปิดเสรีด้านการลงทุนย่อมทำให้ฐานการผลิตและการลงทุนย้ายไปยังประเทศอาเซียนที่มีความปัจจัยดึงดูดการลงทุนที่ดีกว่า

ฐานการผลิตสินค้าและบริการ จะถูกโอนย้ายไปตามจุดเด่นของแต่ละประเทศใน AEC ซึ่งแต่ละประเทศมีจุดเด่นด้านต่างๆ เช่น พม่า- สาขาเกษตรและประมง มาเลเซีย- สาขาผลิตภัณฑ์ยางและสิ่งทอ อินโดนีเซีย- สาขาภาพยนตร์และผลิตภัณฑ์ไม้ ฟิลิปปินส์- สาขาอิเล็กทรอนิกส์ สิงคโปร์- สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ และสาขาสุขภาพ ไทย-สาขาการท่องเที่ยว และสาขาการบิน เป็นต้น

อุตสาหกรรมในไทยบางประเภทคงถูกย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศเพื่อนบ้านที่มีค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่า เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ รองเท้า เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น เนื่องจาก เจ้าของแบรนด์ไม่ได้ลงทุนสร้างโรงงานในประเทศที่ผลิต ซึ่งเจ้าของโรงงานเหล่านี้กลับเป็นนายทุนได้หันและเกาหลีใต้ไปร่วมทุนกับคนที่ท้องถิ่น และสะดวกต่อการโยกย้ายไปที่อื่นได้ค่อนข้างง่ายดาย โดยเสียหาน้อยที่สุดหรือได้คุ้มกับการลงทุนในประเทศนั้นๆ แล้ว การปรับย้ายฐานผลิตดังกล่าวข้างต้น จะส่งผลกระทบต่อด้านแรงงาน ดังนี้

- ในระยะสั้น แรงงานไร้ฝีมือ มีโอกาสว่างงานมากขึ้น เนื่องจาก อุตสาหกรรมที่ต้องอาศัยแรงงานเป็นหลัก เช่น อุตสาหกรรม สิ่งทอ รองเท้า เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น จะถูกย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศเพื่อนบ้านที่มีค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่า
- ในระยะยาว แรงงานไร้ฝีมือจากประเทศเพื่อนบ้านที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยจะมีจำนวนลดลงเป็นลำดับ เนื่องจากประเทศของแรงงานต่างเพื่อนบ้านเหล่านั้น กลายเป็นจุดสนใจน่าจะลงทุน และมีการว่าจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น จึงทำให้แรงงานต่างชาติดังกล่าวทำงานในประเทศของตนมากขึ้น

2.2.1.3 ข้อดี – ข้อเสียของการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรี

ข้อดีของการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรี

- เกิดความยืดหยุ่นในตลาดแรงงานมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มจะผนวกเข้ากับการค้าโลก แรงงานทั้งหลายจึงมีโอกาสเลือกทำงานในสถานที่ที่แสดงศักยภาพได้สูงสุด ซึ่งในที่สุดก็จะนำมาสู่การสร้างรายได้ที่สูงขึ้น
- ส่งผลทางบวกต่ออุตสาหกรรมที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง และเพิ่มอำนาจต่อรองให้กับแรงงาน
- ประเทศที่เป็นแหล่งเป้าหมายของแรงงานจะได้ประโยชน์จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ขยายตัวจากผลิตผลที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ข้อเสียของการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรี

- บางอุตสาหกรรมอาจได้รับผลกระทบจากการไหลบ่าของแรงงานที่เข้ามาแข่งขันเพิ่มขึ้น และสังคมอาจเกิดความวิตกเรื่องปัญหาหากล้นชาวต่างชาติ และการเหยียดเชื้อชาติ

- ทำให้ปัญหาแรงงานของไทยเพิ่มมากขึ้นนอกเหนือจากที่ปัจจุบันมีการขาดแคลนแรงงานระดับกลางประมาณ 1 แสนคน
- เกิดปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานมีฝีมือออกไปทำงานในต่างประเทศ
- จำนวนแรงงานจากจีนและอินเดียที่มีสูงมากจะไหลเข้าสู่อาเซียนที่มีโอกาสที่ดีกว่า และยังเป็นแรงงานที่ได้รับการพัฒนาอย่างมากโดยเฉพาะรัฐบาลจีนได้ใช้งบประมาณจำนวนมากปรับปรุงมหาวิทยาลัยและระบบการศึกษาพื้นฐาน ขณะที่รัฐบาลอินเดียมีโครงการรื้อฟื้นมหาวิทยาลัยเก่าๆ และลงทุนในการศึกษาอย่างมหาศาล ซึ่งการรวมกลุ่มเออีซีจะทำให้ตลาดแรงงานเพิ่มขึ้นเป็น 300 ล้านคน

2.3 กฎระเบียบมาตรฐานแรงงานไทยและการทำงานของต่างด้าว

2.3.1 กฎระเบียบมาตรฐานแรงงานไทย

มาตรฐานแรงงาน คือ กฎเกณฑ์ การปฏิบัติ การใช้แรงงานเกี่ยวกับสภาพการจ้างและสภาพการทำงาน เช่น ค่าจ้าง ชั่วโมงทำงาน วันหยุด และความปลอดภัยในการทำงาน การมีมาตรฐานแรงงาน เพื่อให้แรงงานได้รับการคุ้มครองอย่างทัดเทียมเสมอภาค ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิต มีความปลอดภัย มีแรงงานสัมพันธ์ที่ดี และมีขวัญกำลังใจในการทำงาน

มาตรฐานแรงงานที่สถานประกอบการควรจัดทำ ได้แก่

- 1) มาตรฐานแรงงานไทย ความรับผิดชอบทาง สังคมของธุรกิจไทย มรท . 8001-2546 (Thai Labor-Standard : TLS 8001-2546) เป็นมาตรฐานที่จัดทำโดยภาครัฐร่วมกับเอกชน มาตรฐานแรงงานว่าด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Accountability 8000-SA 8000) เหมาะสมกับสถานประกอบการส่งออก
- 2) มาตรฐานแรงงานว่าด้วยข้อปฏิบัติในสถานที่ทำงาน (Workplace Code of Conduct)
- 3) มาตรฐานแรงงานว่าด้วยสมาคมสิทธิคนงาน (Worker Rights Consortium Code of Conduct) มาตรฐานแรงงานว่าด้วยหลักจรรยาบรรณของบริษัท ไนกี้ (Nike Code of Ethics) กำหนดขึ้นโดยบริษัทไนกี้ในเครือไนกี้ เหมาะสมกับสถานประกอบการผลิตเครื่องกีฬา
- 4) มาตรฐานแรงงานว่าด้วยหลักการผลิตที่เป็นสากลทั่วโลก (Mattel Global Manufacturing Principles)

- 5) มาตรฐานจริยธรรมพื้นฐานทางการค้า (Ethical Trading Initiative (ETI) Standard) (International Council of Toy Industries Code of Business Practice) (ICTI) เหมาะสมกับอุตสาหกรรมผู้ผลิตของเล่นเด็ก
- 6) มาตรฐานอื่นๆ ที่สถานประกอบการสนใจติดต่อสอบถามได้ที่ สำนักพัฒนามาตรฐานแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

ประโยชน์ของการจัดทำมาตรฐานแรงงาน

มาตรฐานแรงงานเกี่ยวข้องกับการค้าในเวทีโลก โดยปัจจุบันกลุ่มผู้ซื้อรายใหญ่ในสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป ให้ความสำคัญต่อการผลิตสินค้าและบริการที่ต้องเคารพ สิทธิมนุษยชนและสิทธิแรงงาน โดยได้นำเรื่องมาตรฐานแรงงานมาเป็นเงื่อนไขให้ผู้ผลิตต้องปฏิบัติตาม หากไม่สามารถกระทำได้ จะยกเลิกสัญญาการสั่งซื้อ

การจัดทำระบบมาตรฐานแรงงานเป็นการสนับสนุนการส่งออก และยังทำให้แรงงานมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความปลอดภัยในการทำงาน ลดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน เกิดขวัญกำลังใจที่จะสร้างผลผลิตอย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้ การจัดทำมาตรฐานแรงงาน ทำให้มีแนวปฏิบัติในการจัดทำระบบการจัดการให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มผลผลิตที่จะสร้างรายได้ให้แก่ลูกจ้าง และสร้างผลกำไรให้แก่สถานประกอบการ และที่สำคัญ คือ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจะลดอุปสรรคและข้อกีดกันทางการค้า

2.3.2 การทำงานของคนต่างด้าวในประเทศไทย

พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ระบุว่า คนต่างด้าว หมายถึง บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทยทำงาน หมายถึง การทำงานโดยใช้กำลังกายหรือความรู้ด้วยประสงค์ค่าจ้าง หรือประโยชน์อื่นใดหรือไม่ก็ตาม

เพื่อดูแล ตรวจสอบและควบคุมการทำงานของคนต่างด้าวให้เป็นไปตามกฎหมายและเกิดประโยชน์แก่ประเทศไทยมากที่สุด รวมถึงการควบคุมแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ซึ่งได้รับการผ่อนผันให้ประกอบอาชีพเป็นการชั่วคราว การขอรับใบอนุญาตทำงานของคนต่างด้าว กฎหมายได้กำหนดให้การปฏิบัติงานของคนต่างด้าวในประเทศไทย ให้เป็นไปตามกฎระเบียบ ดังนี้

ก) คนต่างด้าวที่ยังไม่เข้ามาในราชอาณาจักร แต่ประสงค์จะทำงานต้องปฏิบัติดังนี้

- ติดต่อสถานทูต หรือสถานกงสุลไทยประจำประเทศที่คนต่างด้าวอาศัยอยู่เพื่อขอคำแนะนำ และขอรับการตรวจลงตราประเภทคนอยู่ชั่วคราว (NON IMMIGRANT) เท่านั้น
- ให้นายจ้างในราชอาณาจักรยื่นขอรับใบอนุญาตทำงานแทน เมื่อได้รับแจ้งการอนุญาตแล้วคนต่างด้าวจึงจะเดินทางเข้ามารับใบอนุญาตและทำงานได้

ข) คนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรและประสงค์จะทำงานต้องปฏิบัติดังนี้

- คนต่างด้าวที่จะขออนุญาตทำงานตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนหรือตามกฎหมายอื่นต้องยื่นขอรับใบอนุญาตทำงานภายใน 30 วันนับแต่วันที่ทราบการได้รับอนุญาตให้ทำงานตามกฎหมายนั้น ๆ (ผู้ฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท)
- คนต่างด้าวไม่ว่าจะมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรอื่นคนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรประเภทคนอยู่ชั่วคราวจะทำงานได้ต่อเมื่อได้รับใบอนุญาตแล้วเท่านั้น โดยต้องทำงานตามที่กฎหมายกำหนด (ผู้ฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งปรับทั้งจำ)

ค) คนต่างด้าวที่มีใบอนุญาตทำงานแล้วประสงค์จะทำงานต้องปฏิบัติ ดังนี้

- ต้องมีใบอนุญาตติดตัวไว้ หรืออยู่ ณ ที่ทำการในระหว่างทำงานเพื่อแสดงต่อเจ้าหน้าที่ได้ตลอดเวลา (ผู้ฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท)
- ต้องทำงานตามที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น หากประสงค์จะทำงานอื่นหรือเปลี่ยนท้องที่หรือสถานที่ในการทำงานต้องได้รับอนุญาตก่อน (ผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งแสนสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ)
- คนต่างด้าว ที่ได้รับการขยายระยะเวลาการทำงาน ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนหรือตามกฎหมายอื่น ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้นำฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท)
- ก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุ และประสงค์จะทำงานต่อ ต้องยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตก่อนจึงจะทำงานได้ (ผู้ฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท)
- กรณีใบอนุญาตชำรุด หรือสูญหายต้องยื่นขอใบแทน ใบอนุญาตภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ทราบ (ผู้ฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท)
- กรณีเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล สัญชาติ ที่อยู่อาศัยของคนต่างด้าวหรือชื่อสถานที่ทำงาน ต้องยื่นคำร้องขอแก้ไข โดยไม่ชักช้า เมื่อเลิกทำงานต้องคืนใบอนุญาตทำงานภายในงาน

ง) นายจ้างที่ประสงค์จะจ้างคนต่างด้าวทำงานต้องปฏิบัติ ดังนี้

- ห้ามรับคนต่างด้าวที่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน หรือรับคนต่างด้าวเข้าทำงานที่มีลักษณะ หรือ เงื่อนไขต่างไปจากที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต (ผู้ฝ่าฝืน มีโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับ ไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ)
- นายจ้างที่รับคนต่างด้าวเข้าทำงาน หรือให้ย้ายไปทำงานหรือออกจากงานต้องแจ้งภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันที่รับเข้าทำงานหรือย้ายหรือออกจากงาน

2.4 บทสรุปการเปิดเสรีแรงงานภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

การเปิดเสรีแรงงาน ภายใต้ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จะทำให้การแข่งขันมีมากขึ้น นายจ้างจะมีโอกาสเลือกจ้างงานในประชาคมอาเซียนที่มีค่าแรงถูกกว่า ขณะเดียวกันแรงงานไทยก็มีโอกาสเดินทางไปทำงานประเทศอื่นที่มีค่าจ้างและสวัสดิการที่ดีกว่า ดังนั้น ไม่เพียงแต่แรงงานไทยเท่านั้นที่จะต้องปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ธุรกิจที่ใช้แรงงานทั้งหลายโดยเฉพาะ SMEs ก็ต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีด้วยเช่นกัน

สถานภาพเศรษฐกิจการค้าชายแดนไทยกับพม่า และไทยกับลาว

2.5 ภาวะการค้าชายแดนไทย พม่า

ประเทศไทยมีชายแดน ที่ติดต่อกับพม่าเป็นระยะทางยาวประมาณ 2,401 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 10 จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงราย เชียงใหม่ ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง แต่จังหวัดที่มีศักยภาพทางการค้าชายแดน มีจำนวน 7 จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน (ด้านศุลกากรบ้านห้วยผึ้ง) เชียงราย (ด้านศุลกากรแม่สาย) เชียงใหม่ (ด้านศุลกากรเชียงดาว) ตาก (ด้านศุลกากรแม่สอด) กาญจนบุรี (ด้านศุลกากรสังขละบุรี) ประจวบคีรีขันธ์ (ด้านศุลกากรบ้านสิงขร) และระนอง (ด้านศุลกากรระนอง) ส่วนจังหวัดที่ไม่มีสถิติการค้าชายแดน ได้แก่ ราชบุรี เพชรบุรี และชุมพร เนื่องจากพรมแดน ที่ติดต่อกับประเทศพม่า เป็นพื้นที่ป่าและไม่มีชุมชนอาศัยอยู่

2.5.1 ภาพรวมการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับพม่า

การค้าระหว่างไทยกับพม่า มีการค้าชายแดนและการค้าระหว่างประเทศ โดยการค้าชายแดนได้พัฒนามาจากการค้าชายสินค้า อูโปโภคบริโภคของใช้ประจำวันของผู้คนในเขตพื้นที่ชายแดนติดต่อกัน จนในปัจจุบันได้เป็นการค้าระหว่างประเทศที่อาศัยพื้นที่ชายแดนติดต่อกันเป็นเส้นทางในการขนส่งสินค้า ตลอดจนสหภาพพม่ามีนโยบายส่งเสริมการค้ามากขึ้นทำให้มูลค่าการค้าระหว่างไทย-พม่า ในหลายปีที่ผ่านมามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยสามารถสรุปมูลค่าการค้ารวม การค้า การส่งออก และนำเข้า ของไทย-พม่า ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2549-2553) ตามตารางที่ 3-1 ได้ดังนี้

การค้ารวม มีมูลค่าเฉลี่ยปีละ 122,613.80 ล้านบาท ในปี 2553 การค้ารวมมีมูลค่า 137,869 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2552 ร้อยละ 23.02 การค้า ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยขาดดุลการค้ากับพม่ามาโดยตลอด โดยปีที่ไทยขาดดุลการค้ามากที่สุด คือ ปี 2552 คิดเป็นมูลค่า 73,291 ล้านบาท สำหรับในปี 2553 ขาดดุลการค้าคิดเป็นมูลค่า 36,161 ล้านบาท

การส่งออก ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2549-2553) ไทยส่งสินค้าออกไปพม่ามูลค่าเฉลี่ยปีละ 33,974.20 ล้านบาท ปี 2553 ไทยส่งสินค้าไปพม่า 50,854 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2552 ร้อยละ 19.36 สินค้าส่งออกสำคัญ เช่น น้ำมันสำเร็จรูป ไชมันและน้ำมันจากพืชและสัตว์ เม็ดพลาสติก พาหนะยานยนต์ เครื่องดื่ม สินค้าบริโภค เหล็กและผลิตภัณฑ์เครื่องจักรและ อุปกรณ์ เคมีภัณฑ์ ยา รักษาโรค ยางและผลิตภัณฑ์เป็นต้น

การนำเข้า ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ไทยนำเข้าสินค้าจากพม่ามูลค่าเฉลี่ยปีละ 88,666.80 ล้านบาท ปี 2553 ไทยนำเข้าสินค้าเข้าคิดเป็นมูลค่า 87,015 ล้านบาท ลดลงจากปี 2552 ร้อยละ 5.58 สินค้านำเข้าสำคัญ เช่น ก๊าซธรรมชาติ ไม่แปรรูปและผลิตภัณฑ์หอย และปลาหมึก สัตว์น้ำสดแช่เย็น แช่แข็งแปรรูปและกึ่งสำเร็จรูป ผัก ผลไม้สดและปรุงแต่ง ถ่านหิน น้ำมันดิบ สัตว์ และเนื้อสัตว์สำหรับการบริโภค พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช เป็นต้น

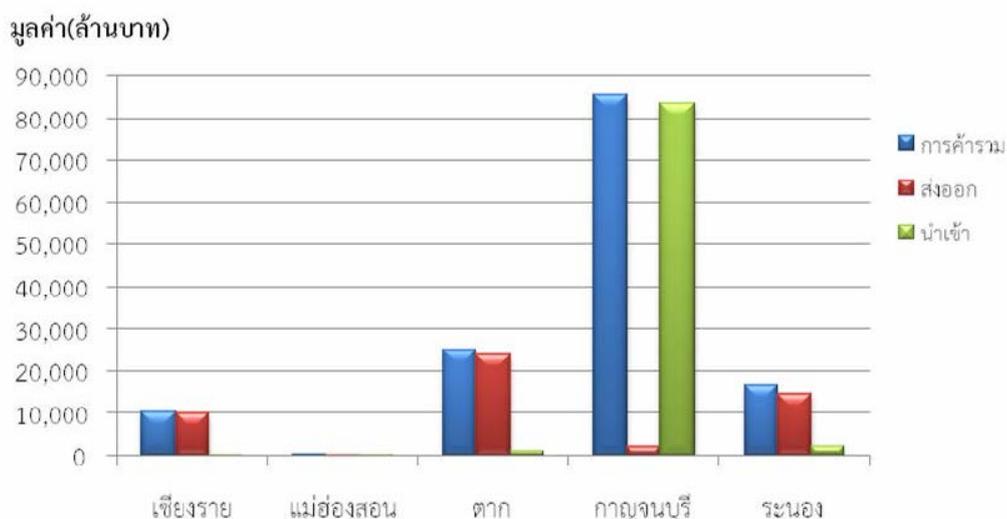
เมื่อพิจารณามูลค่าการค้ารวมของด่านชายแดนไทย-พม่า สูงสุด 5 จังหวัด ในปี 2553 ตามแผนภาพที่ 3-1 พบว่าจังหวัดกาญจนบุรีมีมูลค่า การค้าชายแดนกับพม่าสูงสุด รองลงมาคือจังหวัดตากและจังหวัดเชียงราย โดยมูลค่าการค้าชายแดนของจังหวัดตากและจังหวัดเชียงรายกับพม่ามีขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ มูลค่าการค้าชายแดนของจังหวัดกาญจนบุรีกับพม่ามีแนวโน้มลดลง หากไม่นับรวมการนำเข้าก๊าซธรรมชาติจากด่านสังขละบุรี แล้วด่านอำเภอแม่สอด จังหวัดตากจะเป็นด่านที่มีการค้าชายแดนที่มูลค่าการค้าสูงที่สุด

ตารางที่ 2.1 สถิติมูลค่าการค้าชายแดน การส่งออก นำเข้า และดุลการค้า ระหว่างไทย-พม่าปี พ.ศ.

2549 – 2553

ปี	มูลค่าการค้า (ล้านบาท)			ดุลการค้า	อัตราการเปลี่ยนแปลง มูลค่าการค้า(%)
	มูลค่าการค้า	ส่งออก	นำเข้า		
2549	99,296	18,898	80,398	-61,500	17.82
2550	97,451	22,181	75,270	-53,090	-1.85
2551	143,686	35,198	108,489	-73,291	47.44
2552	134,767	42,605	92,162	-49,558	-6.2
2553	137,869	50,854	87,015	-36,161	23.02

ที่มา : http://www.dft.go.th/level4Frame.asp?sPage=http://bordertrade.dft.go.th/DFT/Report/4.7.2.Detail.asp?Country_Cod

ภาพที่ 2.1 แสดงข้อมูลการค้าชายแดนรวม การส่งออก การนำเข้า ที่มีมูลค่าสูงสุด 5 จังหวัด ปี 2553

ที่มา : http://www.dft.go.th/level4Frame.asp?sPage=http://bordertrade.dft.go.th/DFT/Report/4.7.2.Detail.asp?Country_Code=MM&level4=2858

Detail.asp?Country_Code=MM&level4=2858

2.5.2 ภาวะการค้าชายแดนไทย พม่า ด้านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

จังหวัดตากเป็นจังหวัดที่มีพรมแดนทางทิศตะวันตกติดต่อกับประเทศสหภาพพม่า โดยมีแม่น้ำเมยเป็นพรมแดนกั้น มีระยะทางยาวประมาณ 390 กิโลเมตร และรวมตลอดแนวชายแดนจะมีระยะทางยาว 520 กิโลเมตร โดยมีอำเภอที่เป็นเขตชายแดน 5 อำเภอ คือ อำเภอแม่สอด แม่ระมาด ท่าสองยาง พบพระ และอำเภออุ้มผาง ด้านอำเภอแม่สอดเป็นด่านที่มีการค้าชายที่มีมูลค่าสูงที่สุด

1) ภาวะการค้ารวม

จากสถิติการค้าชายแดนด้านอำเภอแม่สอดและจังหวัดเมียวดีสหภาพพม่า ในรอบ 5 ปี (ปี 2549-2553) จากตารางที่ 3-2 มีมูลค่าการค้าเฉลี่ยปีละ 19,427.40 ล้านบาท แยกเป็นมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยปีละ 18,179.60 ล้านบาท นำเข้า 1,247.60 ล้านบาท

ดุลการค้า จังหวัดตากได้ดุลการค้าชายแดนกับสหภาพพม่าอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2553 ได้ดุลการค้า 23,233 ล้านบาท ลดลงจากปี 2552 จำนวน 299 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 1.29

การนำเข้าสินค้าในปี 2553 มีมูลค่าเท่ากับ 1,058 ล้านบาทลดลงจากปี พ.ศ.2552 จำนวน 426 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 28.71 สินค้านำเข้า ด้านชายแดนจังหวัดตากที่สำคัญในปี 2553 ส่วนใหญ่จะเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่ทำด้วยไม้ รองลงมาเป็นสินค้าเกษตรได้แก่ หอมหัวใหญ่ (เขาคลังกัมมันท์บน) โคมีชีวิต ถั่วลาย ปลาเบญจพรรณ กระบือมีชีวิต ถั่วเขียวผิวมัน กระเพาะปลาตากแห้ง สินแร่พลวง ปูทะเลมีชีวิต เป็นต้น

การส่งออกสินค้าในปี พ.ศ.2553 มีมูลค่าเท่ากับ 24,291 ล้านบาท ลดลงจากปี พ.ศ.2552 จำนวน 725 ล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 2.90 สินค้าส่งออก ด้านชายแดนจังหวัดตากที่สำคัญได้แก่ น้ำมันเบนซิน น้ำมันดีเซล น้ำมันพืช ผลสุรส กาแฟผงสำเร็จรูป โทรทัศน์ ผ้าพิมพ์ฝ้าย 100% เบียร์รถยนต์เก่าที่ใช้แล้ว ยารักษาโรค เป็นต้น

ตารางที่ 2.2 มูลค่าการค้าชายแดน การส่งออก นำเข้า และดุลการค้า ระหว่างแม่สอด-พม่าปี พ.ศ. 2549 – 2553

ปี	มูลค่าการค้า (ล้านบาท)			ดุลการค้า	อัตราการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการค้า (%)
	มูลค่าการค้า	ส่งออก	นำเข้า		
2549	12,136	10,832	1,305	9,527	-
2550	13,337	12,310	1,027	11,283	9.90
2551	19,814	18,449	1,364	17,085	48.56
2552	26,500	25,016	1,484	23,532	33.74
2553	25,350	24,291	1,058	23,233	-4.34

ที่มา : ด้านศุลกากรแม่สอด รวบรวมโดยสำนักงานพาณิชย์จังหวัดตาก

2) ช่องทางการค้าที่สำคัญ

ช่องทางการค้าที่สำคัญ คือ จุดผ่านแดนถาวร มีช่องทางอนุมัติทำการค้า 1 ช่องทางคือ จุดผ่านแดนถาวรแม่สอด-เมียวดี ตำบลท่าสายลวดอำเภอ แม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งประกาศเป็นจุดผ่าน

แดนถาวรเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2540 โดยเปิดทำการค้าตั้งแต่เวลา 06.30–18.30 น. เป็นประจำทุกวันมีสะพานมิตรภาพไทย–พม่าเป็นสะพานข้ามแม่น้ำเมย ตั้งอยู่ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ใกล้บริเวณชายแดนไทย–พม่า เชื่อมเมืองเมียวดีของพม่ากับอำเภอแม่สอด วัตถุประสงค์หลักในการสร้างสะพานเพื่อสร้างสัมพันธไมตรีอันดีของประชาชนไทยกับพม่า เสริมสร้างเศรษฐกิจและการค้าขายบริเวณชายแดนของสองประเทศ และเพื่อตอบสนองนโยบายขององค์การสหประชาชาติที่มุ่งหวังเชื่อมโยงเส้นทางส่วนที่ยังขาดอยู่ทางตอนใต้ของทางหลวงเอเชีย ผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นผู้ริเริ่มความคิดในการดำเนินงานตลอดจนดูแลการก่อสร้างสะพานแห่งนี้ให้เป็นสำเร็จคือ นายอุดร ตันติสุนทร เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นอกจากนี้ อำเภอแม่สอดยังมีตลาดขายสินค้าที่สำคัญ คือ ตลาดริมเมย เป็นตลาดขายปลีกสินค้าที่นำเข้ามาจากพม่า เช่น ปูทะเลมีชีวิต กุ้งทะเล สินค้าเกษตร ผลิตภัณฑ์จากไม้ และสินค้าจากประเทศจีน เช่น ขนม เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ โดยตลาดดังกล่าวจะเปิดให้ประชาชนซื้อสินค้าได้ทุกวัน

3) กลุ่มผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการการค้าชายแดนอำเภอแม่สอดส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการในกรุงเทพฯ และผู้ประกอบการในท้องถิ่นที่มีเครือข่ายและมีความคุ้นเคยกับพ่อค้าพม่า โดยสามารถใช้ภาษาพม่าในการติดต่อได้ นอกจากนี้ยังมีพ่อค้าจากเมืองย่างกุ้งเข้ามาทำการค้าผ่านด่านชายแดนอำเภอแม่สอดด้วย โดยสามารถแยกผู้ประกอบการที่ค้าขายกับพม่าได้ 2 ประเภท คือ

- ผู้ประกอบการส่งออก ผู้ส่งออกสินค้าจะมีทั้งผู้ประกอบการท้องถิ่น ผู้ประกอบการจากกรุงเทพฯ และจังหวัดอื่นๆ ส่วนใหญ่จะส่งออกสินค้าอุปโภคบริโภค อาทิเช่น น้ำมันเชื้อเพลิง ผงชูรส น้ำมันพืช ยารักษาโรค ผ้าฝ้าย ฯลฯ
- ผู้ประกอบการนำเข้า ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกอบการในท้องถิ่น รองลงมาจะเป็นผู้ประกอบการจากกรุงเทพฯ และจังหวัดอื่นๆ โดยผู้ประกอบการท้องถิ่นจะมีทั้งนิติบุคคล และบุคคลธรรมดาซึ่งสามารถแบ่งเป็นกลุ่มนำเข้าสินค้าที่สำคัญ เช่น กลุ่มผู้นำเข้าไม้และสิ่งประดิษฐ์ กลุ่มผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเลสินค้าเกษตร และกลุ่มผู้นำเข้าโค-กระบือมีชีวิต

4) วิธีการค้าและการเคลื่อนย้ายสินค้า

ผู้ส่งออกสินค้าไทยจะจำหน่ายสินค้าโดยตรงให้พ่อค้าพม่า ทั้งพ่อค้าขายส่ง และพ่อค้าขายปลีกจากเมืองต่างๆ ทั้งเมืองเมาะละแหม่ง ผาอ่าง ย่างกุ้ง และเมียวดี หรือจำหน่ายผ่านพ่อค้าขายส่งที่เมืองเมียวดี แล้วกระจายสินค้าไปยังเมืองต่างๆ ในพม่าอีกทอดหนึ่ง การสั่งซื้อสินค้าของพ่อค้าพม่าจะมีการสั่งซื้อสินค้าหลายวิธี ทั้งทางโทรศัพท์ โทรสาร การเดินทางเข้าไปติดต่อคู่ค้าในพม่าด้วย

ตนเองพ่อค้าพม่าเดินทางเข้ามาติดต่อโดยตรงที่ร้าน หรือฝากบุคคลอื่นเข้ามาซื้อให้ที่ฝั่งประเทศไทย หลักฐานการค้าส่วนใหญ่เป็นใบกำกับสินค้าแต่อาจทำใบสั่งซื้อบ้างในบางครั้ง เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงิน ลักษณะการส่งออกสินค้ามีหลายรูปแบบ ดังนี้

- พ่อค้าชายแดนในท้องถิ่น เป็นผู้สั่งซื้อและรวบรวมสินค้าจากส่วนกลาง หรือในท้องถิ่นตามคำสั่งซื้อของพ่อค้าพม่า และเป็นผู้ทำพิธีการส่งออก
- พ่อค้าชายแดนทำหน้าที่เป็นเสมือนตัวแทนจำหน่ายให้บริษัท /โรงงานจากส่วนกลางในการติดต่อซื้อขายกับพ่อค้าพม่า กรณีนี้พ่อค้าชายแดนอาจดำเนินการขนส่งสินค้าในนามตนเอง หรือในนามบริษัท/โรงงานแล้วแต่จะตกลงกัน
- ผู้ผลิตจากส่วนกลาง ติดต่อกับพ่อค้าพม่าโดยตรงและส่งออกในนามของผู้ผลิต ส่วนภาระการขนส่งภายในประเทศขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างกัน
- พ่อค้าพม่าเข้ามาติดต่อโดยตรงกับพ่อค้าในอำเภอแม่สอด หรือเดินทางเข้าไปซื้อสินค้าจากบริษัท/โรงงานผู้ผลิตในกรุงเทพ หลังจากนั้นจะส่งสินค้ามายังอำเภอแม่สอดและทำพิธีการศุลกากรในนามพ่อค้าพม่าวิธีการส่งออกนี้เรียกกันโดยทั่วไปว่า “ตัวพม่า” อย่างไรก็ดี สินค้าบางชนิดพ่อค้าพม่าไม่สามารถสั่งซื้อได้โดยตรงต้องสั่งซื้อจากพ่อค้าชายแดนท้องถิ่น เนื่องจากมีการระบุให้ต้องซื้อผ่านตัวแทนจำหน่ายของบริษัทในอำเภอแม่สอดเท่านั้น

2.6 ภาวะการค้าชายแดนไทย ลาว

2.6.1 ภาพรวม

ประเทศไทยมีแนวชายแดนติดต่อกับประเทศสปป.ลาว เป็นระยะทางยาว 1,810 กิโลเมตร มีเขตติดต่อกับจังหวัดชายแดน 12 จังหวัด คือ หนองคาย, มุกดาหาร, อุบลราชธานี, นครพนม, เลย, น่าน, พะเยา, อุดรดิต์, เชียงราย, พิชญ์โลก บึงกาฬและอำนาจเจริญ (จังหวัดอุบลราชธานี มีแนว ชายแดนติดกับประเทศลาวและกัมพูชา) โดยผ่านช่องทางการค้าชายแดนจำนวน 36 แห่ง เป็นจุดผ่านแดนถาวร 13 แห่ง จุดผ่านแดนชั่วคราว 2 แห่ง และจุดผ่อนปรน 21 แห่ง ดังนี้

1) จุดผ่านแดนถาวร จำนวน 13 แห่ง มีดังนี้

(1) ด้านสะพานมิตรภาพไทย- สปป.ลาว อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย - เมืองหาดทรายพอง กำแพงนครเวียงจันทน์

(2) ด้านท่าเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย - ด้านท่าเคอ กำแพงนครเวียงจันทน์

- (3) ด้านบึงกาฬ อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย-เมืองปากซัน แขวงบอลิคำไซ (เส้นทางไป เวียดนาม ตามถนนหมายเลข 8)
- (4) ด้านช่องเม็ก อำเภอสิรินคร จังหวัดอุบลราชธานี - บ้านวังเต่า เมืองปาเซ แขวงจำปาสัก
- (5) ด้านบ้านปากแซง กิ่งอำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี - เมืองละคอนเพ็ง แขวงสาละวัน
- (6) ด้านอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม - เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน
- (7) ด้านอำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร - เมืองกันทะบุรี แขวงสะหวันนะเขต
- (8) ด้านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย - เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว
- (9) ด้านอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย - เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว
- (10) ด้านบ้านปากห้วย อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย - เมืองแก่นท้าว แขวงไชยะบุรี
- (11) ด้านบ้านเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย - เมืองसानะคาม แขวงเวียงจันทน์
- (12) ด้านบ้านคกไผ่ อำเภอปากชม จังหวัดเลย - บ้านวัง เมืองसानะคาม แขวงเวียงจันทน์
- (13) ด้านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน - เมืองเงิน แขวงไชยะบุรี

2.5.2 ภาวะการค้าชายแดนไทย ลาว (สำนักความร่วมมือการค้าและการลงทุนกรมการค้าต่างประเทศ, 2555)

จากตารางที่ 3.3 ภาวะการค้าชายแดนปี พ.ศ.2554 มีมูลค่าการค้ารวม 111,019.4 ล้านบาท (ปี พ.ศ.2553 มูลค่า 87,191.7 ล้านบาท) หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 27.3 โดยแบ่งเป็นการส่งออก 81,792.2 ล้านบาท (ปี พ.ศ.2553 มูลค่า 64,118.1 ล้านบาท) เพิ่มขึ้นร้อยละ 27.6 การนำเข้า 29,227.2 ล้านบาท (ปี พ.ศ.2553 มูลค่า 23,073.6 ล้านบาท) เพิ่มขึ้นร้อยละ 26.7 ได้เปรียบดุลการค้า 52,565.0 ล้านบาท

สำหรับปี พ.ศ.2555 (มกราคม – เมษายน) มีมูลค่าการค้ารวม 48,536.9 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากระยะเดียวกันของปี 2554 (มูลค่า 35,364.4 ล้านบาท) ร้อยละ 37.3 แบ่งเป็นการส่งออก 37,874.1 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 46.0 การนำเข้า 10,662.7 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.2 ได้ดุลการค้า 27,211.4 ล้านบาท

สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันดีเซล รถยนต์อุปกรณ์และส่วนประกอบ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ เครื่องจักรที่ใช้ในการก่อสร้างและส่วนประกอบ และน้ำมันเบนซิน

สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ทองแดงและผลิตภัณฑ์ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ไม้แปรรูป ัญพืช และมันสำปะหลัง

ตารางที่ 2.3 แสดงมูลค่าการค้าชายแดน ปี พ.ศ.2552- 2555 (มกราคม – เมษายน)

รายการ	มูลค่า (ล้านบาท)					อัตราการแลกเปลี่ยน (%)			
	2552	2553	2554	2554	2555	52/51	53/52	54/53	55/54 (ม.ค.- เม.ย.)
				(ม.ค.-เม.ย.)					
มูลค่า การค้า รวม	71,699.6	87,191.7	11,1019.4	35,364.4	48,536.9	-7.7	21.6	27.3	37.3
ส่งออก	53,740.9	64,118.1	81,792.2	25,941.7	37,874.1	-4.1	19.3	27.6	46
นำเข้า	17,958.7	23,073.6	29,227.2	9,422.6	10,662.7	-17	28.5	26.7	13.2
ดุลการค้า	35,782.2	41,044.5	52,565	16,519.1	27,211.4				

ที่มา : กองเทคโนโลยีสารสนเทศ กรมการค้าต่างประเทศ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

2.6.3 ภาวะการค้าชายแดนไทยกับสปป.ลาว รายจังหวัด ปี พ.ศ.2555 (มกราคม – เมษายน)

1 จังหวัดที่มีมูลค่าการส่งออกเป็นอันดับหนึ่ง ได้แก่ จังหวัดหนองคาย มีมูลค่า 21,589.0 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 57.1 รองลงมา คือ จังหวัดอุบลราชธานี มีมูลค่า 4,185.3 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 21.9 จังหวัดมุกดาหาร มีมูลค่า 4,115.8 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 39.7 จังหวัดเชียงราย มีมูลค่า 2,831.1 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 25.6 และจังหวัดเลย มีมูลค่า 1,569.7 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 68.9 ตามลำดับ

2 จังหวัดที่มีมูลค่าการนำเข้าเป็นอันดับหนึ่ง ได้แก่ จังหวัดมุกดาหาร มีมูลค่า 6,688.9 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.6 รองลงมา คือ จังหวัดหนองคาย มีมูลค่า 1,025.2 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.5 จังหวัดนครพนม มีมูลค่า 896.3 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 31.0 จังหวัดเชียงราย มีมูลค่า 839.8 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.6 จังหวัดอุบลราชธานี มีมูลค่า 495.0 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 56.7 จังหวัดเลย มีมูลค่า 438.5 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 1.4 ตามลำดับ

ตาราง 2.4 แสดงมูลค่าการค้าชายแดนไทย - สปป.ลาว ปี พ.ศ.2552-2555 (มกราคม - เมษายน)

จังหวัด	2552			2553			2554			2555(ม.ค.-เม.ย.)			
	ส่งออก	นำเข้า	ดุลการค้า	ส่งออก	นำเข้า	ดุลการค้า	ส่งออก	นำเข้า	ดุลการค้า	ส่งออก	นำเข้า	ดุลการค้า	
หนองคาย	30814.50	2352.60	28461.90	35140.30	3889.60	32240.70	44272.50	2434.90	41837.60	21598.00	1025.20	9.50	20563.90
อุดรธานี	5467.30	953.50	4513.90	7889.60	1126.40	6763.20	9592.50	1447.00	8145.50	4185.30	495.00	56.70	3690.30
มุกดาหาร	6757.70	8934.30	-2176.50	9276.50	13024.40	-3747.90	9665.40	17927.30	8261.90	4115.80	6688.90	11.60	-2573.10
เวียงจันทน์	1993.70	2291.70	-298.00	3478.10	2902.30	575.80	6807.80	3430.50	3377.30	2831.10	839.80	3.60	1991.20
เดช	1560.80	1380.80	180.10	1741.10	1050.90	690.20	2797.10	979.90	1817.30	1569.70	438.50	-1.40	1131.20
นครพนม	2931.40	1502.60	1418.80	2776.40	1546.70	1229.60	2917.90	2422.90	495.00	1172.00	896.30	31.00	275.70
น้ำม	250.90	266.80	-15.90	548.70	322.80	225.90	2592.90	297.10	2313.80	1505.90	96.60	-22.50	1409.20
บึงกาฬ	3974.40	276.50	3698.00	3267.30	200.30	3066.90	3146.20	305.80	2840.40	905.40	182.30	66.40	723.00
อื่นๆ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
รวม	53740.90	17958.70	35782.20	64118.10	23073.60	41044.50	81792.20	29227.20	52565.00	37874.10	10662.70	13.20	27211.40

ที่มา : กองเทคโนโลยีสารสนเทศการค้าต่างประเทศ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

หมายเหตุ Δ % หมายถึง อัตราการเปลี่ยนแปลง

2.6.4 ภาวะการค้าชายแดนไทย ลาว ด้านจังหวัดมุกดาหาร

การค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ด้าน จังหวัดมุกดาหาร มี 2 ประเภท คือ การค้าชายแดน และการค้าผ่านแดน

1) การค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ณ ด้านสุดถาวรจังหวัดมุกดาหาร

ภาวะการค้าชายแดน โดยรวมระหว่างไทย และสปป .ลาว ในช่วงเดือนมกราคม 2555 มีมูลค่าทั้งสิ้น 5,880.24 ล้านบาท

สำหรับการค้าชายแดนไทย – สปป.ลาว ในเดือนมกราคม 2555 สรุปได้ดังนี้

- เมื่อเทียบกับเดือนธันวาคม พ.ศ.2554 มูลค่าการค้ารวมลดลง 107.74 ล้านบาท หรือลดลง คิดเป็น ร้อยละ 1.80

- เมื่อเทียบกับเดือนมกราคม พ.ศ.2554 มูลค่าการค้ารวมเพิ่มขึ้น 1,844.94 ล้านบาท หรือคิดเป็น ร้อยละ 45.72

- ส่งผลให้การค้าชายแดนของจังหวัดมุกดาหาร 4 เดือนแรกของปีงบประมาณ 2554 (ต.ค. พ.ศ. 54 – ม.ค. พ.ศ.55) มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 19,754.37 ล้านบาท เมื่อเทียบกับช่วงระยะเวลาเดียวกันของปีงบประมาณ 2554 (ต.ค. พ.ศ.53 – ม.ค.54) ซึ่งมีมูลค่า 13,453.70 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 6,300.67 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 46.83

สินค้าส่งออกที่สำคัญและมากที่สุด ได้แก่ สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ (ฮาร์ดดิสก์) น้ำมันเชื้อเพลิง ผลไม้สด สินค้าอุปโภคบริโภค วัสดุก่อสร้าง และ เครื่องดื่มบำรุงกำลัง

สินค้านำเข้าที่สำคัญและมากที่สุด ได้แก่ สินค้าแร่ (ทองแดง) เครื่องรับ-ส่งวิทยุโทรศัพท์ พร้อมอุปกรณ์ครบชุด เสื้อผ้าสำเร็จรูปและอุปกรณ์ตกแต่ง รถจักรยานยนต์ และ ไม้แปรรูป

ตารางที่ 2.5 สถิติการค้าระหว่างไทยกับ สปป.ลาว ด้านจังหวัดมุกดาหาร ปี 2538 – 2555 (มกราคม)

หน่วย : ล้านบาท

ปี	มูลค่า : ล้านบาท				อัตราการขยายตัว (%)			
	มูลค่าการค้า	ส่งออก	นำเข้า	ดุลการค้า	มูลค่าการค้า	ส่งออก	นำเข้า	ดุลการค้า
2538	2,066.35	1,785.39	280.96	1,504.43				
2539	2,008.46	1,769.36	239.10	1,530.26	-2.80	-0.90	-14.90	1.72
2540	3,694.24	3,466.89	227.35	3,239.54	83.93	95.94	-4.91	111.70
2541	5,840.56	5,678.69	161.87	5,516.82	58.10	63.80	-28.80	70.30
2542	7,556.69	6,939.10	617.59	6,321.51	29.38	22.20	281.53	14.59
2543	6,459.42	5,115.91	1,343.51	3,772.40	-14.52	-26.27	117.54	-40.32
2544	4,872.22	4,070.96	801.26	3,269.70	-54.57	-20.43	-40.36	-13.33
2545	4,505.67	3,690.34	815.33	2,875.01	-7.52	-9.35	1.76	-12.07
2546	4,461.15	3,722.27	738.88	2,983.39	-0.99	0.87	-9.38	3.77
2547	6,024.06	5,402.08	621.98	4,780.10	35.03	45.13	-15.82	60.22
2548	6,325.91	5,371.00	954.91	4,416.09	5.01	-0.58	53.53	-7.62
2549	9,335.04	6,418.56	2,916.48	3,502.08	47.57	19.50	205.42	-20.70
2550	19,000.56	6,346.51	12,654.06	-6,307.55	103.54	-1.12	333.88	-280.11
2551	24,036.69	10,297.98	13,738.71	-3,440.73	26.51	62.26	8.57	-45.45
2552	17,297.20	7,874.89	9,422.31	-1,547.42	-28.04	-23.53	-31.42	-55.03
2553	38,264.00	23,709.28	14,554.72	9,154.56	121.21	201.07	54.47	-691.60
2554	72,596.28	47,836.27	24,760.01	23,076.26	89.72	101.76	70.12	152.07
2555								
มกราคม	5,880.24	3,527.17	2,353.07	1,174.10	45.72	46.88	44.02	264.52

ที่มา : ด้านศุลกากรมุกดาหาร ประมวลผลโดย : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดมุกดาหาร

2) รูปแบบการค้าการนำเข้าและส่งออกตามชายแดน

มี 2 รูปแบบ ได้แก่ การนำเข้าและส่งออกตามแนวชายแดน และการค้าชายแดนนอกระบบ

(1) การค้าในระบบเป็นการนำเข้าและส่งออกโดยผ่านพิธีการศุลกากร ซึ่งการซื้อสินค้าในแต่ละครั้งที่มีมูลค่าไม่เกินครั้งละ 500,000 บาท ผู้ค้ารายย่อยของลาวจะนำเข้าสินค้าจากไทยในนามของบริษัทที่ได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้นำเข้าและส่งออก โดยจะเสียค่าธรรมเนียม ให้กับบริษัทฯ ดังกล่าว

(2) การค้าชายแดนนอกระบบ เป็นการลักลอบค้าขายโดยอาศัยช่องทางความสะดวกของภูมิประเทศ ตามแนวชายแดน ที่ติดกัน โดยไม่ผ่านศุลกากร โดยการค้านอกระบบนี้มีมูลค่าประมาณร้อยละ 70 ของการค้าชายแดนโดยรวม

3) ลักษณะของผู้นำเข้า-ส่งออก

ผู้ที่ทำการค้าตามแนวชายแดนไทย-ลาว สามารถทำการค้าขายได้โดยเสรี โดยกรมการค้าต่างประเทศได้ออกประกาศยกเลิก การจดทะเบียนเป็นผู้ทำการค้ากับลาว ตั้งแต่วันที่ 27 มกราคม พ.ศ.2540 แล้ว

- นิติบุคคลต้องจดทะเบียนพาณิชย์ที่กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ หรือสำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัด

- บุคคลทั่วไป ถ้าเป็นร้านค้าจะต้องจดทะเบียนพาณิชย์ แต่ถ้าเป็นแผงลอยสามารถทำการค้าขายได้ โดยไม่ต้องจดทะเบียน ซึ่งการซื้อขายแลกเปลี่ยนในแต่ละครั้งจะมีจำนวนไม่มากนัก

4) รูปแบบการชำระเงิน

การค้าตามแนวชายแดนไทย-ลาว พบว่าการซื้อขายสินค้าในปัจจุบันจะชำระด้วยเงินสด หรือวิธีโอนเงินผ่านธนาคาร (Telegraphic Transfer) โดยสกุลเงินที่นิยมนำมาใช้คือเงินสกุลเหรียญสหรัฐฯ และเงินสกุลบาทของไทย ส่วนสกุลเงินกีบของลาว จะนำมาใช้น้อยมาก เนื่องจากเงินกีบของลาวขาดเสถียรภาพ